

Göran Bexell: Tal vid firandet av Lund universitet 350 år

Talare

Göran Bexell
Seniorprofessor i etik vid Lunds
universitet

Datum

28 januari 2017

Plats

Lund

Omständigheter

Högtidstal vid årshögtid och firandet av Lund universitet 350 år, i närvaro av kungaparet, universitetsaulan i Lund.

Ers majestäter, mina damer och herrar! Ett universitetsjubileum kan bli som ett tunt skal, om det inte finns något innehåll att fira, men Lunds universitet har verkligen något att fira! Under 350 år har vi gett akademisk utbildning åt tusentals och åter tusentals unga människor och skickat ut dem för insatser i samhällets olika delar. Under 350 år har vi genom forskning fått fram ny kunskap som vidgat vår förståelse av människan och vår värld och bidragit till att skapa ett bättre samhälle. Under 350 år har vi varit en samhällsinstitution som redan genom vår existens och vad vi står för har haft oöverblickbar betydelse för kultur och samhälle. Detta är värt att fira! Lunds universitet uppskattar mycket att Deras majestäter med sin närvaro här idag vill markera den betydelse universiteten har för vårt samhälles nutid och framtid. Men vad betyder det att vara ett universitet i en osäker framtid? Vi vill använda jubileet för att med ökad historisk medvetenhet orientera oss i nuet och inför framtiden. Låt oss försöka. Vi inser då att med sina 350 år ingår vårt alma mater i en tusenårig europeisk tradition alltsedan de första universiteten bildades i Bologna och Paris. Ingen annan europeisk institution har överlevt och blivit global just som universiteten. Trots eller snarare tack vare de 1000 åren – och i vårt fall de 350 - har vi behållit spänsten och ligger i täten med nytänkande och unga människor som väljer sin väg. Organisation och finansiering kan variera, men det finns något bärande i traditionen, som vi med all kraft ska värna utan att hamna i traditionalismens återvändsgränd. Vad är det bärande? Först och främst att ett universitet som huvuduppgift har att söka efter välgrundad kunskap och förmedla denna till människor som söker kunskap. Ju fler droppar vi fångar ur kunskapens hav desto mer inser vi havets storhet. Den goda traditionen lär att det finns en kunskap, en sanning som står över individ, samhälle och specifika intressen. Obunden kritisk och konstruktiv analys och prövbarhet gäller när

kunskapen söks. Det finns inget utrymme för subjektivism och intressestyrd påverkan, vare sig från ekonomi, politik eller religion. Idag när så mycket är normerat av ”jag tycker”, ”jag känner” eller ”jag tänker”, är vi tvärtemot ute efter en universalism, något som gäller oberoende av subjektiva, kulturella och samhällseliga olikheter och konflikter. Vi lär oss också att visserligen finns och ska finnas konkurrens, men det finns en likhet mellan kollegor i sökandet efter kunskap. Etnicitet, hudfärg, religion, kön har ingen betydelse, endast välunderbyggda argument, perspektivrikedom, fantasi, med nyfikenhet som drivkraft, och med utrymme för begåvningarna. Det har t o m ingen betydelse om man är från Uppsala eller Lund eller om jag är professor eller student; en verkligt bra professor lyssnar och lär av sin student och inser att en dag är mina insatser historia och framför mig har jag kanske en blivande nobelpristagare. Universitetet är den samhällsinstitution i vilken allt detta sker. Här finns en demokratisk och faktafrämjande sprängkraft som jag hoppas ska smitta av sig ännu mer på samhället idag. Låt oss kalla detta för universitets idé eller själ. Ers majestäter, mina damer och herrar! Som seniorprofessor i etik talar jag gärna om universitets idé och akademiska värden. Låt mig kort nämna sex sådana akademiska värden, som visar vägen in i en osäker framtid. Akademisk frihet är själva kvintessensen för ett universitet. Det är frihet i att forska, publicera, tänka, undervisa. En total frihet begränsas av forskningsetik, finansiering och prioriteringar, som alltid behöver diskuteras, men det som aldrig får drabbas är frihetens kärna, som är en akademisk integritet. Om integriteten försvinner blir vi en konsultfirma eller ett företag – men inget universitet. Frihet kompletteras av akademiskt ansvar. Här finns självkritiska frågor: Tar vi detta ansvar i dess fulla betydelse? Ger vi den mest relevanta och forskningsanknutna utbildning vi kan och som samhället och studenterna? Satsar vi på den mest kvalificerade och förnyande forskningen? Akademisk kvalitet, just akademisk kvalitet är en utmaning med skiftande förkunskaper, stora studentgrupper, få lärartimmar, men höga krav ska vi ha; det ger dessutom gott rykte åt lärosätet. Jag hoppas också att alla studenter ska få en bred akademisk bildning. Akademisk kollegialitet är en grundbult som mycket vilar på: vi granskar varandra, har disputationer, seminarier, utvärderingar. När den fungerar som den ska, är det bland det bästa man kan få uppleva vid ett lärosäte. Akademisk globalitet är det sjätte värdet. En världsvid gemenskap finns mellan världens universitet i globala nätverk. I många besök på Peking University lärde jag som rektor känna en annan efter ökad frihet strävande kultur med samma akademiska värden men i en mångtusenårig icke-europeisk kulturtradition. På Stanford University mötte jag samma akademiska värden

men inbäddade i det amerikanska samhället. En mångkulturell diversitet är viktig för framtida och inte minst europeiska och amerikanska universitet så vi inte kör fast och tror att våra västerländska nutida samhällen är historiens slutpunkt. Vi måste genomskåda. Vi ska låta olika traditioner komma till tals utan att en sekund vika från akademiska värden. Universitetet som institution ska värna sina akademiska värden, som jag här kort presenterat. Och det är just när vi gör det som vi får störst betydelse för det samhälle vi råkar befinna oss i. Universitetet har alltid haft en dubbel relation till samhället. Vi är beroende men ska samtidigt vara både oberoende och tjänande. För statliga universitet gäller att en stark stat ger sina universitet stor frihet. Bra politiker inser detta. I Sverige kan vi glädja oss åt att ha haft och ha flera sådana. Lundensaren Tage Erlander är ett lysande exempel. Utan att hamna i det trånga nyttotänkandets återvändsgränd behöver vi i dagens globala situation överväga hur universiteten bäst påverkar samhället med utbildning och forskning och som samhällsinstitution. Det bästa vi kan göra är att i konkret handling klart och tydligt stå för vår idé och våra värden. Vi kan aldrig acceptera att fakta och beprövad kunskap inte respekteras, men vi ska inte i anti-akademisk hållning i självgodhet vända oss bort och få ännu mer av populismens kritik att vi tillhör en verklighetsfjärran elit. Tvärtom är det vår uppgift att förstå och förklara och bjuda till samtal, låta olika synsätt komma till tals och lita till kraften i människors tillit. Ett universitet har effekter på sin omgivning. Ett klassiskt universitet som Lunds sprider goda ringar runt sig. Lund är vida känt för att vara en fantastisk student - och universitetsstad. Det ska vi vårda och utveckla. Den akademiska miljön runt Lunds universitet har varit och är stimulerande för nyskapande företag som Gambro, Ericsson och Axis, för skapande av musik, teater, film, spex och litteratur. Knappast någon svensk miljö kan fram till idag visa upp en sådan mängd författare som Lund. Det finns i detta något, kanske, som kallas lundaandan, ett lekfullt allvar, en sund skepsis och självironi och med vänlig humor, låt oss säga en kombination av lätthet och tyngd, humor och allvar. Just så lundensiskt vill vi att vårt universitetsjubileum ska vara. Jag har talat om varför vi firar 350 år och då gått till den goda traditionen för att hitta vår verksamhetsidé och våra akademiska värden som visar vägen in i en osäker framtid. Lunds universitet kommer i framtiden - liksom andra universitet - mer än någonsin behöva sprida kunskap och bidra med de värden som allt bygger på. Vidgar vi till slut perspektivet ser vi att det universitetet står för i sin förlängning konvergerar med universella mänskliga rättigheter och andra värden och mål som FN satt upp. Vi är stolta över att en lundaalumn denna månad sitter som ordförande i det som trots allt är vår globs främsta organ för att få

världen att fungera, FN:s säkerhetsråd. Må han ha framgång med sin viktiga uppgift!Lunds universitet kommer oförtrutet att utbilda nya studentgenerationer för framtida insatser i samhällets tjänst. Studenterna är det värdefullaste vi har inför framtiden. Det är till dem vi sätter vårt hopp inför de kommande 350 åren. Må de ha framgång och må vårt kära universitet fortsätta blomstra!

Taggar

2010-tal, 2017, Högtidstal

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/goran-bexell-tal-vid-firandet-av-lund-universitet-350-ar>